

דף לימוד - ליל הסדר והגדה של פסח אולפנת צביה אשקלון

ליל הסדר, אינו טקס, צווי דתי, חיבור אל העבר- בל ליל הסדר הוא ערב בו אננו עוסקים מחדש בהגדרת הזהות האישית, המשפחתית והלאומית שלנו... מהו בס האמונה שלנו, מה חלומותנו מה שאיפותינו הרב רוני ז"ל, מתוך (ההגדה שיצאה לזכרו)

פתיחה: ליל הסדר הוא אחד הימים החשובים בעם ישראל. זה היום שבו יצאנו ממצרים והיינו לעם. זהו לילה שכל עיקרו הוא העברת המסורת והאמונה מדור לדור, לכן החשיבות הגדולה של השארת הילדים ערים "והגדת לבנך". אנו מתכוננים רבות לקראת פסח בניקיונות ובקניות, אולם לא פחות חשוב שנתכונן בהכנות הרוחניות, בלימוד ההגדה ורעיונותיה ובהבנת משמעותו של חג הפסח. ניסיתי בלימוד קצר זה להביא מספר רעיונות, מומלץ להמשיך את מה שלא תספיקו היום ומומלץ להוסיף מעבר למה שהבאנו. לקחת הגדה עם פירושים ללמוד ולהכין רעיונות ודברי תורה לליל הסדר. מומלץ מאוד גם לחשוב מה אני לוקחת איתי מליל הסדר ולומדת ממנו לכל השנה.

חג כשר ושמח
מוטי

סמלים וסימנים:

הרבה מצוות ביהדות נועדו להזכיר לנו דברים מהעבר (סוכה, ציצית, תפילין, חנוכיה ועוד). במיוחד הדבר נכון בחג הפסח ובעיקר בליל הסדר שהוא מרובה במצוות ומנהגים שמסמלים ומזכירים לנו את העבדות במצרים ואת יציאתנו לחירות. המשנה בפסחים אומרת: רבן גמליאל הנה אומר, כל שלא אומר, כל שלא אומר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואילו הן, פסח, מצה, ומרור.

פסח, על שום שפסח המקום על פתי אבותינו במצרים.

מצה, על שום שנאכלו אבותינו ממצרים.

מרור, על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים.

*איזה סימנים נוספים אתן וזכורות?

*מדוע לדעתכם חשובים הסמלים מדוע לא מספיק לספר את הסיפור ולזכור?
[העזרו בפירוש שמביא ספר החינוך (מצוה טז) [עם קצת שינויי לשון]

ואל תחשוב בני לתפוש על דברי ולומר, ולמה זה יצוה אותנו השם יתברך לעשות כל אלה לזכרון אותו הנס, והלא בזכרון אחד יעלה הדבר במחשבתנו ... דע כי האדם מושפע כפי מעשיו. ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מעשיו שהוא עושה בהם, אם טוב ואם רע... **כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות.** ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר ותמים.. אם יעסק תמיד בדברים של דופי, באומנות רעה, ישוב לזמן מן הזמנים מצדקת לבו להיות רשע גמור. ועל כן אמרו חז"ל רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, כי מתוך הפעולות הטובות אנחנו מושפעים להיות טובים וזוכים לחיי עד.

לפני כ-300 שנה הפליגה לעולם החדש אונייה ושמה "מייפלואר". היה זה מאורע גדול בתולדות אנגליה ואמריקה. אבל תאב אני לדעת אם יש אנגלי אחד היודע בדיוק אימתי הפליגה אונייה זאת? כמה אנשים היו באונייה? ומה היה טיבו של הלחם שאכלו בצאתם והנה לפני יותר מ-3300 שנה יצאו היהודים ממצרים, וכל יהודי בעולם יודע בדיוק באיזה יום יצאו ואיזה לחם הם אכלו- מצות. ועד היום הזה, אוכלים יהודים בכל העולם כולו מצה בטו ניסן ומספרים ביציאת מצרים... ומסיימים "לשנה הבאה בני חורין, לשנה הבאה בירושלים, בציון, בארץ ישראל".

נאום של דוד בן גוריון בפני ועדת חקירה אנגלית שדנה באפשרות של (הקמת מדינה יהודית- מתוך "הלילה הזה"- הגדה ישראלית)

שאלות וקושיות:

ליל הסדר זה חג של קושיות. אנו מלמדים את הילדים לשיר את ארבע הקושיות. אנו עושים מעשים מיוחדים (כרפס, כוס שניה ועוד בכדי שישאלו). כמובן שהמטרה העיקרית היא לעורר את הילדים לשאול ודרך זה נספר להם את סיפור יציאת מצרים. אולם **המשנה במסכת פסחים** (י, ד) אומרת דבר מוזר: "מִזְגוּ לוֹ כּוֹס שְׁנִי, וְכָאֵן הֵבֵן שׁוֹאֵל אָבִיו. וְאִם אֵין דַּעַת בְּבֶן, אָבִיו מְלַמְדוֹ, מִה נִשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה..." **ובגמרא** (פסחים קטז.) מוסיפים: "חכם בנו - שואל, ואם אינו חכם - אשתו שואלת. ואם לאו - הוא שואל לעצמו. ואפילו שני תלמידי חכמים שיודעין בהלכות הפסח - שואלין זה לזה".

מה הרעיון? מילא הבן שואל כדי להבין. אבל למה צריך ללמד אותו לשאול? ולמה שני חכמים שיודעים את הכל

צריכים לשאול אחד את השני? ומה הדבר המשונה הזה שאדם צריך לשאול את עצמו?

חרושצ'וב (שליט ברית המועצות לפני כ-50 שנה) אמר שהוא שונא את היהודים כי "הם תמיד שואלים למה!"

גוי אחד שאל יהודי: למה כל פעם ששואלים אתכם שאלה אתם עונים בשאלה? ענה לו היהודי: למה לא?

שאלות זה דבר טוב. זה גורם לברור מעמיק. זה מעניין יותר, זה מביא לכך שלא נקבל כל דבר כפשוטו וכמובן מאליו אלא נבדוק נברר ובכך נתחזק. על ידי ששואלים אחד את השני ואפילו את עצמי, אני מבין טוב יותר את המשמעות של יציאת מצרים, הדבר נחקק טוב יותר בזכרון ואמונתי מתחזקת.

● האם תמיד זה טוב לשאול? והאם כל שאלה היא לגיטימית?

הלא הקב"ה משבח את עם ישראל שאמרו "נעשה ונשמע" על קבל התורה ולא שאלו מה כתוב בה כמו כל העמים. הבן הרשע שואל "מה העבודה הזו לכם" ואנו כועסים עליו.

*אז מתי או מה לדעתכן טוב לשאול ומתי או מה לא טוב לשאול?

נראה לי שההבדל הוא, האם השאלה באה ממקום של כפירה- אני לא מאמין או לא רוצה את התורה ולכן אני מחפש קושיות שיסתרו את האמונה, אני מוציא עצמי מהכלל. זה השאלות הלא טובות. או שהשאלות נובעות ממקום של אמונה- אני מאמין מאוד בה' ובכך שה' רוצה להטיב עימנו, אבל יש לי שאלות שמציקות לי או שאני רוצה להבין. – זה שאלות טובות ומקובלות.

"מה נשתנה" המפרשים שואלים מדוע מובאות רק 4 קושיות אלו הלא יש דברים רבים ששונים בלילה זה משאר הלילות, כגון: נטילת ידים פעמיים, ארבע כוסות, קערת הסדר ועוד.

אלא מסביר **האברבנאל**: המיוחד ב-4 דברים אלו שחלקם הם סימן לחרות וחלקם סימן לעבדות וזאת קושיתו של הילד: "כיצד יתכן שאנו נוהגים גם כעבדים וגם כבני חורין?" ואנו עונים לו: עבדים היינו במצרים והקב"ה הוציאנו מעבדות לחירות ולכן נוהגים גם עבדות וגם חירות:

הלילה הזה	?סימן לעבדות או סימן לחרות ומדוע
כולו מצה	
מרור	
מטבילין שתי פעמים	
כולנו מסובין	

בס"ד

- "כנגד ארבעה בנים"

התאימו בין הפסוק לבין הבן (העזרו בהגדה):

הפסוק שממנו למדו חכמים	הבן
והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים:	
והיה כי ישאלך בנה מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בְּחֶזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:	
והיה כי יאמרו אליכם בְּנֵיכֶם מַה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם: וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַה' אֲשֶׁר פָּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בְּתֵינוּ הִצִּיל	

	פי' ישאלך בנג' מחר לאמר מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם: ואמרת לבנג' עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה:
--	--

הַכֶּם מה הוא אומר, מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם, ואף אתה אמור לו פה לכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח, אפיקומן:

רשע מה הוא אומר, מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר, ואף אתה הקהה את שניו ואמר לו, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו, אלו היה שם לא היה נגאל:

*מאיזו מילה למדו חכמים שהרשע הוציא עצמו מן הכלל?

*במה שונה הבן החכם, הלא גם הוא אומר אתכם ומדוע לא נחשב שמוציא עצמו מן הכלל? (דייקי מכל המילים שאומר הבן החכם)-

הקהה את שניו - "רשע בגימטריא 570 אם נוציא ממנו את שניו שזה" # בגימטריא 366 ישאר 204 שזה בגימטריא צדיק. (ערוגות הבושם)

אנו מזכירים ארבעה בנים אולם יש גם בן חמישי שאינו מוזכר בהגדה # שאינו יושב עמנו בליל הסדר כלל ואלו היהודים שכל כך התרחקו מהמסורת שאינם משתתפים בליל הסדר, תפקידנו הוא למצוא את הבן החמישי להזכיר לו שהוא יהודי ולקרבו אלינו באהבה.

(בשם הרבי מלובביץ')

והיא שעמדה לאביו
עומדים עלינו לכלו

* מי היא שעמדה לאבותינו

פירוש גוספ (שערי שמחה) - עצם העובדה שבכל דור ודור עמדו עלינו לבלותנו היא שעמדה לאבותינו ושמרה עליהם שלא ישכחו את יהדותם ולא יתבוללו בין העמים.

*לפי פירוש זה האם המילה "**והיא**" מתייחסת אל הנאמר לפנינו או אל מה שנאמר לאחריו?

מכות מצרים:

אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים.

"משל למלך שאמר לעבדו הבא לי דגים מהשוק, הלך והביא דג מבאיש. אמר המלך לעבד בחר לך אחד משלושה עונשים: או שתאכל את הדג, או שתלקה 100 מכות או שתשלם 100 זהובים. בחר העבד לאכול את הדג אך כשהגיע לחצי לא היה מסוגל להמשיך יותר ובחר במלקות אולם גם שם הוא נשבר לאחר 50 מלקות ובחר לשלם את הקנס. כך פרעה שיעבד את ישראל במצרים אמר לו ה' שלח את עמי או שתלקה או שתשלם כסף, בתחילה סרב פרעה לשלח העם ואמר "מי ה' שאשמע לקולו", אמר לו הקב"ה חייך שגם תלקה גם תשלם וגם תשלחם לבסוף."

(ילקוט שמעוני)

הנמשל	המשל
	העבד
	המלך
	חטאו של העבד-הביא דג מסריח
יצאו ברכוש גדול	
	אכל את הדג

***אָמור מעתה, במצרים לקו תַּמְשִׁים מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ תַּמְשִׁים וּמֵאֲתִים מִכּוֹת:**
 חכמים מתוכחים ביניהם כמה מכות לקו המצרים במצרים וכמה בים, וכל אחד מוסיף יותר מכות. מדוע חשוב להוסיף כל-כך הרבה מכות? (הגר"א עונה על שאלה זו על פי הפס' בשמות טו, כו, מצאי את הפס' ונסי לענות).

שאלות נוספות ללעיון ובירור ולשאול בליל הסדר:

● **אלו קִרְבָּנוּ לִפְנֵי ה' סִינִי, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. דִּינּוּ:**
 מה היה עוזר להגיע להר בלי לקבל תורה? וכך גם בכל השיר מה עוזר להגיע לים בלי שה' יעביר אותנו בתוכו בחרבה? וכן הלאה.

● **חד גדיא: ואתא שונרא (חתול) ואכל לגדיא (הגדי).**
 עם ישראל נמשלו לגדי והחתול הוא האויב, לפי זה הכלב שאכל את החתול הוא הטוב והמקל שהכה את הכלב הוא הרע וכן הלאה. לפי החשבון הזה יוצא: אש- טוב, מים- רע, פרה- טוב, שוחט- רע, מלאך המוות- טוב, הקב"ה- ?

שְׁלֹא אֶחָד בְּלִבָּד עֲמַד עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ*
 אומר **השפת אמת** משום שהיינו "לא אחד" כלומר לא מאוחדים, לכן עמדו עלינו לכלותינו, אולם כשאנו מאוחדים, אף אויב אינו יכול לנו.
רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סְמִיגִים: דַּצ"ד עַד"ש בָּאֵח"ב*
 היה פעם ויכוח בין כומר נוצרי לחכם יהודי, טען הכומר שהמילה "דצ"ך" זה ראשי תיבות - דם צריכים כולנו, כלומר שהיהודים צריכים דם של נוצרים לצורך אפיית המצות (הרבה עלילות דם והרבה סבל היה ליהודים בכל הדורות בגלל טענה שטותית ושקרית זו), ענה לו הרב מה פתאום יש ראשי תיבות אחרים:
דַּצ"ך - דברי צורינו כזב, עַד"ש - עלילת דם שקר, בָּאֵח"ב - בני אברהם חלילה בזו.
 (מתוך "מאוצרנו הישן")